

Jan Decyk

"Liturgia Domus Carissima : studium liturgiczne dedykowane Ks. Bogusławowi Nadolskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin", red. A. Durak, Warszawa 1998 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 39/1, 250-254

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

na nie sięgnąć po tę pozycję. Rzetelnie opracowana podaje źródłowe wiadomości o genezie i kształtowaniu się modlitwy Kościoła, tak na Wschodzie jak i na Zachodzie. Rozróżnia dwa typy w rozwoju modlitw: monastyczny i katedralny. Zwraca uwagę na modlitwę całego Kościoła oraz na późniejsze sprywatyzowanie tej modlitwy. Uwzględnia proces ewolucyjności w kształtowaniu się Oficjum brewiarzowego.

Z uwag krytycznych nasuwa się pytanie o celowość zamieszczenia bibliografii na końcu. Bardziej wskazane byłoby dla niej miejsce na początku, po wykazie skrótów, jest ona bowiem źródłowym warsztatem dla przeprowadzonych badań. Można odczuwać niedosyt z racji pominięcia Oficjum za zmarłych, które w Liturgii Godzin ma swoje szczególne miejsce. Warto było o nim wspomnieć zarówno w części historycznej, ukazując jego powstanie, jak i w części teologicznej przy rozważaniu eschatologicznego wątku Oficjum. W ramach zastrzeżeń metodologicznych można by zgłosić nierówny podział materiału w poszczególnych częściach. Obrona jednak przyjętej przez Autora kompozycji jest nietrudna wskutek przyjętych przez niego założeń zmierzających do logicznego układu treści. Np. część ostatnia zawierająca refleksje teologiczne jest ważnym uwiecznieniem całości badań o charakterze historycznym.

Książka zasługuje na ogromne uznanie. Należałoby oczekiwać tłumaczenia, oczywiście z oryginału, na język polski. Dałoby ono szansę szerokiej dostępności książki, aby mogła ona służyć naukowcom, duszpasterzom, a także wiernym, których zainteresowanie Modlitwą Liturgii Godzin stale wzrasta.

ks. Jan Decyk

Liturgia Domus Carissima. Studium liturgiczne dedykowane Ks. Bogusławowi Nadolskiemu w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin, A. Durak (red), Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1998, ss. 455.

Książka, którą zamierzam recenzować wiąże się z osobą Księdza profesora dra hab. Bogusława Nadolskiego, z jego jubileuszem. Docenienie dorobku Księdza Profesora podyktowało napisanie artykułów będących dowodem uhonorowania naukowej twórczości i osobowości Jubilata. Dedykowane artykuły warte są uwagi, gdyż dostarczają bogatej refleksji teologicznej, podsuwają myśli do których czytelnik może często się odwoływać.

Można zrezygnować z dokładniejszego przedstawienia Osoby Jubilata, a to jedynie z tej racji, że Ks. prof. Nadolski jest postacią bardzo znaną. Wykształcił wielu liturgistów, przyczynił się do promowania wielu ludzi nauki, poszerzając

w ten sposób grono osób w pełni oddanych nauce. Jubilat napisał 19 recenzji doktorskich, 9 habilitacyjnych oraz 10 profesorskich. Zainteresowani dobrze znają jego książki i artykuły naukowe. Studenci teologii czerpali i czerpią wiedzę z jego publikacji; wymienię chociażby jego czterotomowy podręcznik z liturgiki: *Liturgika fundamentalna*, Poznań 1989; *Liturgia i czas*, Poznań 1991; *Sakramenty, Sakramentalia, Błogosławieństwa*, Poznań 1992; *Eucharystia*, Poznań 1992. Wykaz innych pozycji zamieszczony został w omawianej książce przez panią E. K o n o p i ń s k ą.

W książce zamieszczone są dwie znaczące wypowiedzi, a mianowicie: Rektora Akademii Teologii Katolickiej ks. prof. dr hab. Romana B a r t n i c k i e g o oraz Przewodniczącego Sekcji Liturgistów Polskich przy Komisji Episkopatu Polski ks. prof. dr hab. Jerzego Józefa K o p c i a z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Pierwsza z nich mówi o zainteresowaniach i osiągnięciach naukowych ks. prof. B. Nadolskiego, podkreśla jego związek naukowy i dydaktyczny z ATK. Druga podkreśla profesjonalizm Jubilata w zakresie teologii liturgii. Ks. Nadolski skupia się na misterium Eucharystii, proponuje, jak liturgię uczynić szkołą życia chrześcijańskiego i środowiskiem ewangelizacji. Tematyka książki koresponduje z zainteresowaniami Jubilata.

Prezentowana książka, powstała pod redakcją ks. prof. dr hab. Adama D u r a k a z Akademii Teologii Katolickiej, zawiera 23 pozycje. Napisali je trzej bibliści, dwaj katechetycy, jeden moralista oraz 15 liturgistów. Wśród nich są dwie prace osób świeckich.

W treści referatów można wyodrębnić kilka grup tematycznych. Na czoło wysuwa się głównie tematyka liturgiczna, a w niej zagadnienia eucharystyczne, tak bardzo bliskie zainteresowaniom Jubilata.

Nie jest sprawą przypadkową, że ze względu na profesję Jubilata najwięcej jest artykułów autorstwa liturgistów. I tak dwa z nich poświęcone są encyklice Piusa XII „Mediator Dei”. Ks. S. C z e r w i k (Kielce) podkreśla dające się łatwo w niej odczytać uwrażliwienie na rolę kapłaństwa hierarchicznego i wiernych świeckich, a także przypomina ważne uwagi papieża dotyczące zasad kultu tajemnicy Eucharystii. Autor bardzo dobrze ukazuje encyklikę w zestawieniu z innymi dokumentami i wypowiedziami Kościoła, tak Soboru Trydenckiego, papieży, jak i nowych dokumentów Kościoła. Owo szerokie spojrzenie pozwala czytelnikowi dostrzec ważność wypowiedzi Piusa XII, osadzenie ich we właściwym kontekście historycznym i podanie właściwej oceny spojrzenia na zagadnienia poruszane w encyklice. Na temat encykliki „Mediator Dei” wypowiedział się również ks. S. K o p e r e k (Kraków). Przypomina główne nurty odnowy liturgicznej. Uświadamia, że encyklika torowała drogę wśród różnych zawiłości ruchu liturgicznego ku następnemu etapowi odnowy, jaki rozpoczął Sobór. Autor, posługując się treściami encykliki,

zwraca uwagę na kapłaństwo Jezusa Chrystusa i Kościoła, na kult eucharystyczny i na udział wiernych w ofierze Chrystusa.

Kilka artykułów poświęconych jest sakramentom. Na temat reformy chrztu dorosłych pisze ks. Cz. K r a k o w i a k (Lublin). Jego rozważania są o tyle ważne, że w Polsce nie wszyscy wierni z racji tradycyjnych form chrześcijańskiego życia, są bezpośrednio tym zagadnieniem zainteresowani. W wypowiedzi można znaleźć bardzo cenne wiadomości dotyczące historycznych przesłanek zagadnienia oraz szczegółowe omówienie treści „Ordo baptismi adultorum” z 1962 r. W zagadnienie formacji duchowej i liturgicznej kandydatów do kapłaństwa wprowadza ks. J. J. K o p e ć (Lublin). Podstawowym środowiskiem formacji kapłańskiej jest rodzina. Od niej zależy kształtowanie duchowości i owocny udział w liturgii Kościoła. Autor akcentuje znaczenie wspólnoty parafialnej oraz sprawowanie w niej liturgii, która jest szkołą przyszłych kapłanów. We wnioskach pastoralnych Ks. K o p e ć widzi potrzebę formacji osobowej i wspólnotowej. Chrześcijańskie życie we wspólnocie kościelnej wymaga dojrzałej osobowości zdolnej do budowania relacji międzyludzkich. Potrzebę permanentnej formacji kapłanów w relacji do Eucharystii omawia ks. K. M a t w i e j u k (Siedlce). Eucharystia jest miejscem i sposobem doświadczania zbawczego działania Chrystusa, jest ona w centrum liturgii Kościoła. Autor mówi o eklezjalnej roli formacji kapłańskiej dla Eucharystii i przez Eucharystię. Z rozważaniami o kapłaństwie łączy się artykuł autorstwa ks. K. K o n e c k i e g o (Włocławek) na temat modlitwy konsekracyjnej święceń kapłańskich w jej odnowionej formie. Autor skupia uwagę nad strukturą i teologią tej modlitwy. Snuje refleksje nad treściami teologicznymi anamnezy (trzy teksty). Omawia epiklezę, modlitwę do Boga Ojca o dar Ducha Świętego, prośby o wstawiennicze pośrednictwo Bożego Syna. Podkreśla też, że do głównych zadań prezbiterów należy proklamowanie Ewangelii, sprawowanie pasterskiej władzy i sakramentalna posługa.

Kolejny zespół teologicznych rozważań otwiera artykuł ks. J. J a n i c k i e g o (Kraków). Eucharystia jest drogą paschalną chrześcijanina – mówi ks. Janicki. Kościół obchodzi misterium paschalne przede wszystkim w Dzień Pański. Uwagę autora skupiają teksty eucharystyczne okresu wielkanocnego. Omawiając paschalne misterium zawarte w Eucharystii, koncentruje się na odrodzeniu godności dzieci Bożych. Przez chrzest wierni zostali wszczępieni w misterium Chrystusa, które wyznacza przemianę ludzkiego życia. Podstawą sprawowania Eucharystii jest Zgromadzenie eucharystyczne. Tematykę tę w sposób szczegółowy podjął ks. H. S o b e c z k o (Opole). Autor ujmuje Zgromadzenie liturgiczne od strony sakramentalności. Sakramentalność Zgromadzenia liturgicznego została ukazana w oparciu o teologię starotestamentalnego Przymierza. Nie została pominięta obecność Chrystusa w zgromadzeniu liturgicznym oraz rola Ducha Świętego. Autor przyzywa także na pamięć strukturę zgromadzenia liturgicznego zaznaczając, że jest ono podmiotem liturgii.

Ostatnia grupa tematyczna dotyczy samej struktury Mszy św. Ks. S. Sosnowski (Łódź) omawia walor aktu pokuty, prowadzi dogłębne rozważania nad nim i nad sakramentalną absolucją. Autor podkreśla, że ten akt otwiera na Boże Slovo i prowadzi ku spotkaniu, które swój pełny wymiar osiąga w Ofierze i Komunii. Akt uznania grzeszności jest jednocześnie wyznaniem zbawczej mocy Eucharystii. Ks. J. Miazek (Warszawa) mówi o Modlitwie powszechnej i Modlitwach wstawienniczych. Bardzo cenne jest zaakcentowanie treści nowych Modlitw eucharystycznych w powiązaniu z treścią modlitw wschodnich i zachodnich. Znajdują się tu rozważania teologiczne dotyczące treści nowych modlitw wstawienniczych. Ks. J. Nowak (Warszawa) omawia Piątą Modlitwę eucharystyczną, zwraca uwagę na jej pochodzenie i treści teologiczne. Zauważa biblijne bogactwo treści, podkreśla jej antropologiczny charakter. Dostrzega aktualność treści, stąd mówi o jej apostołskim wezwaniu dla całego Kościoła, tak dla duchownych, jak i dla osób świeckich. Ks. A. Durak (Warszawa) analizuje Modlitwy eucharystyczne o tajemnicy pojednania. Wymienia elementy strukturalne tych Modlitw i podaje interpretację teologiczną ich treści. Zwraca uwagę na tajemnicę pojednania człowieka z Bogiem i braćmi. Mówi też o tajemnicy Bożej miłości w zbawczym działaniu Boga.

Zespół strukturalnych artykułów Mszy św. zamyka artykuł ks. J. Decyka (Warszawa) ukazujący kult Eucharystii w historii. Tytuł artykułu: „Dynamiczny nurt kultu Eucharystii w Kościele” wskazuje na historyczny aspekt zagadnień w odniesieniu do istniejących form kultu. Ukazuje ich wpływ na powstawanie i rozwój.

W książce znaleźć można dwa artykuły dotyczące zagadnienia relikwii i pielgrzymek. Ks. J. Stefanski (Gniezno) podaje historię powstania relikwii i związane z tym treści teologiczne. Dużo miejsca poświęca relikwiom odnoszącym się do Chrystusa. Prowadzą one do prazródła świętości – do samego Jezusa Chrystusa, Jego zbawczej misji. Ks. W. Głowa (Przemyśl) poświęca swój artykuł kultowi Maryi w jego wymiarze pielgrzymkowym. Wszelkstronnie ukazuje spojrzenie na ten przejaw kultu chrześcijańskiego. Uwagę skupia szczególnie na sanktuariach maryjnych w Polsce południowo-wschodniej. Podaje różne motywy pielgrzymowania.

Do ważnych rozważań nie liturgistów należą artykuły o wydzwięku katechetycznym. Ks. R. Murawski (Warszawa) ukazuje Chrystusa według nauczania katechetycznego czasów apostołskich. Podkreśla, że właśnie Chrystus – a zwłaszcza Jego Tajemnica Paschalna – stanowił przedmiot nauczania od samych początków istnienia chrześcijaństwa. Dynamiczny proces nauczania – podkreśla autor – widoczny jest w szczególności sposób w Ewangeliach, w Księgach Dziejów Apostołskich i Listach Apostołskich. Treścią kerygmatu katechetycznego był Jezus Chrystus, Jego śmierć, złożenie do grobu i zmartwychwstanie. Wychowywanie do udziału w Eucharystii omawia ks. W. Kubik (Warszawa). Przypomina główne treści dotyczące pełniejszego

go rozumienia Eucharystii. Ważne – według autora – jest uświadomienie, że Chrystus jest głównym celebrazem Eucharystii, że Eucharystia dokonywana jest w formie zbawczego dialogu. Autor nie pomija zagadnienia wychowania do więzi z bliźnimi.

Na uwagę zasługuje artykuł moralisty ks. P. B o r t k i e w i c z a (Warszawa) mówiący o posłudze kapłańskiej w świetle wypowiedzi Jana Pawła II. Autor wnika w osobistą refleksję Jana Pawła II nad misterium kapłaństwa. Za papieżem, przeciwstawia, tak bardzo rozwiniętej, „kulturze śmierci” „kulturę życia”. Przywołując encyklikę „*Evangelium vitae*”, mówi o programie Ewangelii miłości Boga do człowieka.

Książka ubogacona została także artykułami z dziedziny biblijnej. Ks. J. Ł a c h (Warszawa) przedmiotem swych rozważań uczynił ważny a zarazem trudny urywek z Listu do Hebrajczyków 6,1-8. Autor podkreśla, że w centrum świadomości chrześcijańskiej winna znaleźć się prawda o jednoczeniu się ochrzczonych z Chrystusem i całym Kościołem. Ks. R. B a r t n i c k i (Warszawa) w rozważaniach o autorstwie Ewangelii według św. Marka podaje szczegółowe informacje dotyczące osoby ewangelisty. Artykuł ks. M. C z a j k o w s k i e g o (Warszawa) jest jakby biblijnym prologiem do artykułów liturgicznych nt. Eucharystii. Piszący rozważania opiera na „Mowie eucharystycznej Jezusa zapisanej w czwartej ewangelii (J 6,26-71). Autor artykułu sięga także po teksty innych ewangelistów. Mówi o tajemnicy bliskości Boga w Jezusie Chrystusie i ustanowionej przez Niego Eucharystii.

Cieszy wypowiedź pani M. P a r a d o w s k i e j o św. Wojciechu, z racji obchodzonego jubileuszu tego świętego Apostoła.

Znaczący jest tytuł całości. Dom przywołuje umiłowania i bogactwo relacji. Charakteryzuje się także relatywnym ustawieniem „przedmiotów”. Układ artykułów składających się na tę cenną pozycję partycypuje w tej właściwości.

Bezdiskusyjna jest wartość książki. Pozycja jest swoistą formą „encyklopedii” przynoszącej cenne wiadomości liturgiczne. Jej przydatność nie ogranicza się tylko do grona profesjonalnych liturgistów, mogą z niej korzystać studenci teologii a także duszpasterze i świeccy.

ks. Jan Decyk

Ks. Janusz Tarnowski, *Kto pyta nie błądzi. W kościele – w szkole – w rodzinie*: rok A – Wyd. Adam Marszałek, Toruń 1995, ss. 348; rok B – Wyd. „Adam”, Warszawa 1986, ss.315; rok C – Wyd. „Adam”, Warszawa 1997, ss.376.

Ks. Janusza Tarnowskiego Czytelnikom nie potrzeba przedstawiać, tutaj przypomnę jedynie to, co również wyznacza wartość recenzowanej pozycji; że jest